

Naturvårdsprogram för Färgelanda kommun

Bilaga 1. Nationella miljömål

Antaget av Kommunfullmäktige 2014-05-14, § 85



En höstpromenad vid Ellenösjön kan vara ett trevligt mål! © Foto: Maritha Johansson



Dalslandskommunernas
Kommunalförbund



Färgelanda
kommun



Inledning

Kommunen har ställt sig bakom generationsmålet samt de nationella miljömålen inom naturvårdsområdet. Dessa mål och information om dem följer i denna bilaga. Kommunen har också kommunala naturvårdsmål, läs om dem i naturvårdsprogrammets huvuddokument.

Information om de nationella och regionala miljömålen finns på länsstyrelsens hemsida:

<http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/miljo-och-klimat/miljomal/Pages/default.aspx>

Generationsmålet för det nationella miljömålsarbetet

Generationsmålet är ett inriktningsmål för politiken som anger inriktningen för en samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen.

Generationsmålet lyder:

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Generationsmålet ska ge vägledning om de värden som ska skyddas och den samhällsomställning som krävs för att den önskade miljökvaliteten ska kunna nås. Detta innebär också en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Det innebär att generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. De olika delarna kommer att ingå som kriterier vid bedömningen om förutsättningarna för att ett miljökvalitetsmål kan uppnås. De grundläggande värdena och de övergripande miljömålsfrågorna, som tidigare var uttalade i miljömålsystemet, omfattas nu av generationsmålet.

Generationsmålet innebär att förutsättningarna för att lösa miljöproblemen ska vara uppfyllda inom en generation och att miljöpolitiken ska inriktas mot att:

- Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad.
- Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart.
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns

positiva inverkan på människors hälsa främjas.

- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
- En god hushållning sker med naturresurserna.
- Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön.
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Miljö kvalitetsmålen (MKM)

Det finns 16 nationella miljö kvalitetsmål beslutade av riksdagen, och av dessa är det främst MKM nr 3, 7, 8, 11, 12, 13, 15 och 16 som berör naturvården. Miljö kvalitetsmålen anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till.

Riksdagens definition av respektive miljö kvalitetsmål anges nedan med kursiv stil.

Med fet stil redovisas de av regeringen 2012-04-26 beslutade preciseringar som berör naturvården, för respektive miljö kvalitetsmål.

Regeringen har beslutat om etappmål och de fem etappmål som gäller området biologisk mångfald redovisas sist i denna bilaga.

Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har i uppdrag att utifrån de nationella miljö kvalitetsmålen formulera regionala miljömål för Västra Götaland. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen arbetar med att regionalisera de nationella preciseringarna till miljö kvalitetsmålen.

Bara naturlig försurning (MKM 3)

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska understiga gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

- **Markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet.**
- **Sjöar och vattendrag uppnår oberoende av kalkning minst god status med avseende på försurning.**
- **Försurningen av marken påskyndar inte korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och skadar inte den biologiska mångfalden i land- och vattenekosystem.**

Ingen övergödning (MKM 7)

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

- Atmosfäriskt nedfall och brukande av mark leder inte till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige.
- Sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten uppnår minst god status för näringsämnen.

Levande sjöar och vattendrag (MKM 8)

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

- Sjöar och vattendrag har minst god ekologisk status eller potential och god kemisk status.
- Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag har naturliga vattenflöden och vattennivåer bibehållna.
- Ytvattentäkter som används för dricksvattenproduktion har god kvalitet.
- Sjöar och vattendrags viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.
- Sjöar och vattendrag har strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.
- Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.
- Hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla sjöar och vattendrag.
- Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.
- Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.
- Sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- Strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Myllrande våtmarker (MKM 11)

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

- Våtmarker av alla typer finns representerade i hela landet inom sina naturliga utbredningsområden.
- Våtmarkernas viktiga ekosystemtjänster som biologisk produktion, kollagring, vattenhushållning, vattenrening och utjämning av vattenflöden är vidmakthållna.
- Våtmarker är återskapade, i synnerhet där aktiviteter som exempelvis dränering och torvtäkter har medfört förlust och fragmentering av våtmarker och arter knutna till våtmarker har möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sitt naturliga utbredningsområde.
- Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till våtmarkerna har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.
- Hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts.
- Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.
- Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.
- Våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade och förutsättningarna finns för fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- Våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Levande skogar (MKM 12)

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

- Skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna.
- Skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna.
- Skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur.
- Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till skogslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.
- Hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla skogar.
- Främmande arter och genotyper hotar inte skogens biologiska mångfald.
- Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är

inte introducerade.

- Natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns.
- Skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Ett rikt odlingslandskap (MKM 13)

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks

- Åkermarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna.
- Jordbruksmarken har så låg halt av föroreningar att ekosystemens funktioner, den biologiska mångfalden och människors hälsa inte hotas.
- Odlingslandskapets viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.
- Odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slätterängar, småbiotoper och vattenmiljöer, bland annat som en del i en grön infrastruktur och erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter.
- Naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.
- Husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser är hållbart bevarade.
- Hotade arter och naturmiljöer har återhämtat sig.
- Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.
- Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.
- Biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade.
- Odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor.

God bebyggd miljö (MKM 15)

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

- Städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor.
- Det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.
- Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.
- Användningen av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst förnybara energikällor används.

Ett rikt växt- och djurliv (MKM 16)

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd

- Bevarandestatusen för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter är gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.
- Den av klimatscenarier utpekade förhöjda risken för utdöende har minskat för de arter och naturtyper som löper störst risk att påverkas negativt av klimatförändringar.
- Ekosystemen har förmåga att klara av störningar samt anpassa sig till förändringar, som ett ändrat klimat, så att de kan fortsätta leverera ekosystemtjänster och bidra till att motverka klimatförändringen och dess effekter.
- Det finns en fungerande grön infrastruktur, som upprätthålls genom en kombination av skydd, återställande och hållbart nyttjande inom sektorer, så att fragmentering av populationer och livsmiljöer inte sker och den biologiska mångfalden i landskapet bevaras.
- Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade.
- Främmande arter och genotyper hotar inte den biologiska mångfalden.
- Det biologiska kulturarvet är förvaltats så att viktiga natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för ett fortsatt bevarande och utveckling av värdena.
- Tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan.

Nationella etappmål

Etappmålen ska underlätta möjligheterna att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Etappmålen ersätter tidigare delmål. Etappmålen identifierar en önskad samhällsomställning. De är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljökvalitetsmål. Ett viktigt syfte med miljökvalitetsmålen och etappmålen är att de ska vara vägledande för allas miljöarbete, såväl för regeringen som för myndigheter, kommunerna och övriga aktörer.

Tretton nya etappmål (av totalt fjorton etappmål) antogs av regeringen i april 2012 varav följande fem gäller området biologisk mångfald:

Ekosystemtjänster och resiliens (etappmål 1)

Viktiga ekosystemtjänster och faktorer som påverkar deras vidmakthållande är identifierade och systematiserade senast 2013.

Ökad resiliens (d v s återhämtning) i ekosystemen och säkerställande av viktiga ekosystemtjänster är avgörande för att generationsmålet och flera av miljökvalitetsmålen ska kunna nås.

Den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden (etappmål 2)

Senast 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt.

En ökad medvetenhet om biologisk mångfald och ekosystemtjänster, och deras betydelse för vår välfärd, krävs för att nå de naturtypsanknutna miljökvalitetsmålen.

Många ekosystemtjänster saknar pris. Påverkan på dem behandlas som så kallade externa effekter och mäts inte i samhällsekonomiska termer. Samtidigt kan förluster av biologisk mångfald och försämring av ekosystemtjänsternas funktion ge kostnader för ersättning eller restaurering.

Ökad kunskap om ekosystemtjänsternas ekonomiska värden kan också bidra till en ökad medvetenhet om vikten av att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald för framtiden.

Hotade arter och naturtyper (etappmål 3)

Åtgärdsprogram för att uppnå gynnsam bevarandestatus för sådana hotade arter och naturtyper som inte kan säkerställas genom pågående åtgärder för hållbar mark- och vattenanvändning och befintligt områdesskydd ska vara genomförda eller under genomförande senast 2015.

Enligt miljökvalitetsmålet **Ett rikt växt- och djurliv** ska bevarandestatusen för naturligt förekommande naturtyper och arter i Sverige vara gynnsam, för hotade arter ska statusen ha förbättrats och tillräcklig genetisk variation vara bibehållen inom och mellan populationer. Sverige ska också bevara hotade arter och naturtyper enligt EU-direktiv och internationella överenskommelser.

Invasiva främmande arter (etappmål 4)

Invasiva främmande arters effekter i Sverige vad avser biologisk mångfald samt socioekonomiska effekter på bland annat hälsa ska vara bedömda och prioriterade insatser för bekämpning ska ha inletts senast 2015.

Ska miljökvalitetsmålet **Ett rikt växt- och djurliv** nås, och samtliga andra miljökvalitetsmål som berör skötsel av ekosystem, så får inte främmande arter introduceras som kan hota människors hälsa eller hota eller utarma biologisk mångfald. Sverige har även ställt sig bakom ett mål inom den internationella konventionen för biologisk mångfald om att invasiva främmande arter ska vara identifierade till år 2020 och att prioriterade sådana arter ska vara under kontroll eller utrotade.

Erfarenheter från andra länder visar att det ofta är betydligt mer kostsamt att ta itu med invasiva främmande arter än att motverka deras etablering. Flera sådana arter har dock redan kommit till Sverige.

Kunskap om genetisk mångfald (etappmål 5)

En kartläggning och övervakning av den genetiska mångfalden ska ha inletts senast 2015.

Genetisk mångfald är viktigt för att upprätthålla livskraftiga populationer av arter och att säkra resiliensen i ekosystem, särskilt vid ett förändrat klimat. Den genetiska mångfalden hos domesticerade arter är dessutom en del av det biologiska kulturarvet. Vilt förekommande släktingar till domesticerade arter är en resurs för deras långsiktiga utveckling och förädling.

Miljökvalitetsmålet **Ett rikt växt- och djurliv** innebär bland annat att bevarandestatusen för naturtyper och arter ska vara gynnsam. För hotade arter ska statusen förbättras och tillräcklig genetisk variation vara bibehållen inom och mellan populationer. Motsvarande formuleringar återfinns under övriga naturtypsanknutna miljökvalitetsmål.

Målet **Ett rikt odlingslandskap** innebär dessutom att husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser ska vara hållbart bevarade.

Kommentarer till etappmålen

Bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald är en förutsättning för att nå generationsmålet och de flesta miljökvalitetsmål. En samlad målbild för biologisk mångfald och ekosystemtjänster ges i miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. De mål som handlar om skötsel av naturtyper och ekosystem innefattar också frågor om biologisk mångfald.

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljningen av etappmålen för biologisk mångfald i samråd med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen.

Allvarligt läge

Situationen för den biologiska mångfalden i en rad naturtyper och ekosystem är så allvarlig att miljökvalitetsmålen inte bedöms kunna nås med avseende på biologisk mångfald. Vissa otillräckliga framsteg har gjorts för till exempel skydd av värdefulla områden, miljöhänsyn i de areella näringarna och minskade effekter av föroreningar.

Internationellt samarbete

Ekosystemen i Sverige samspelar med ekosystem i andra länder; organismer rör sig naturligt över nationsgränser. Internationellt samarbete sker inom konventionen om biologisk mångfald. I en global, strategisk plan, Nagoyaplanen, fastställdes 20 delmål med åtgärder för att stoppa förlusten av biologisk mångfald. Senast år 2020 ska ekosystem vara resilienta och fortsätta tillhandahålla ekosystemtjänster.

EU:s strategi för biologisk mångfald är ett led i genomförandet av Nagoyaplanen. Strategins övergripande mål är att stoppa förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster senast år 2020, även på global nivå, och i möjligaste mån återställa biologisk mångfald.

Internationella mål

Genom samarbete i t ex FN, EU, med de nordiska länderna och Östersjöstaterna sker det internationella miljöarbetet. De internationella målen hittar man bl.a. i dokumenten från Rio-konferensen och olika konventioner, se vidare kapitlet **Naturen och lagstiftningen** i huvuddokumentet.



341834